

Direktiv till Advokatsamfundets Tillsynskommitté (ÄR-2022/2456)

Sammanfattning av uppdraget

Advokatsamfundets styrelse ger en särskild arbetsgrupp med advokater i uppdrag att göra en genomlysning av om och i så fall hur Advokatsamfundets proaktiva tillsyn bör intensifieras och göras mer effektiv. Arbetsgruppen – som föreslås benämnas Tillsynskommittén – ska övergripande överväga behovet av och förutsättningarna för en förstärkt tillsyn över advokater/advokatbyråer och lämna de förslag som bedöms nödvändiga för att ytterligare stärka samfundets proaktiva tillsyn, särskilt vad gäller de frågeställningar som anges nedan.

Styrelsen ger generalsekreteraren i uppdrag att utse ett tiotal advokater som bedöms lämpliga att ingå i arbetsgruppen. Kommittén ska bestå av en ordförande och en vice ordförande. Åtminstone en av kommitténs ledamöter ska hämtas från Advokatsamfundets referensgrupp för brottmålsfrågor. En jurist från samfundets kansli ska vara sekreterare i kommittén.

Tillsynskommittén ska på lämpligt sätt hålla styrelsen informerad om arbetet och slutligt presentera förslag till åtgärder och erforderliga regleringar. Dessa förslag ska sedan beredas av styrelsen.

Bakgrund

Ett av Advokatsamfundets ändamål är att till främjande av god rättsvård upprätthålla en rättrådig och yrkesskicklig advokatkår. En av de viktigare uppgifterna för samfundet är därmed att garantera en etisk och professionellt hög kvalitet och kompetens inom advokatycket, liksom att i övrigt verka för att förtroendet för advokatkåren upprätthålls. Det ankommer därför på Advokatsamfundet att utöva tillsyn över advokaterna.

Syftet med Advokatsamfundets proaktiva tillsyn är att genom aktiva, förebyggande och framåtblickande åtgärder förstärka den professionella kompetensen inom advokatycket. På så sätt kan varumärket ”advokat” stärkas ytterligare och därigenom även allmänhetens förtroende för advokatkåren. Genom att med en intensifierad aktiv tillsyn skapa större medvetenhet, förståelse och efterlevnad beträffande de regler som en advokat har att följa, utöver att i efterhand agera genom befintligt disciplinärt system, ökar också samhällets förtroende för advokatväsendet och dess tilltro till samfundets tillsyn.

Advokatsamfundet måste kontinuerligt verka för en effektiv och högkvalitativ tillsyn över ledamöterna. Risken är annars att initiativ till förändrad tillsyn kommer från annat håll och leder till en ordning som riskerar advokatväsendets oberoende och självreglering. En väl fungerande proaktiv tillsyn innebär alltså fördelar för den enskilde advokaten i form av ökad kvalitet och kompetens samt har förutsättningar att bidra till ett ökat förtroende för advokatväsendet.

Ett annat syfte med en förstärkt proaktiv tillsyn är att säkerställa advokatväsendets oberoende och självreglering. Genom en väl fungerande tillsyn ökar förutsättningarna betydligt för att statsmakterna – nationellt liksom på det europeiska planet – inte finner anledning att genom statlig reglering ingripa i fråga om tillsynen över advokater. Kan en sådan olycklig utveckling som flera av våra nordiska och europeiska grannländer har upplevt de senare åren undvikas, innebär detta i sig ett stärkt oberoende och ett säkerställande av en bibehållen självreglering också på längre sikt. Genom ett mer effektivt proaktivt tillsynssystem, minskas också behovet och omfattningen av det reaktiva arbetet och de resurser som läggs på den disciplinära tillsynen. Ett system som i sin förebyggande form kan medvetandegöra och säkerställa regelefterlevnaden hos ledamöterna gör att antalet anmälningar i fråga om misstänkta överträdelse av lag och advokatetiska förpliktelser naturligt blir färre. Förtroendet för såväl advokaterna och deras verksamhet som för samfundets tillsyn över advokatväsendet ökar därmed.

Tidigare åtgärder för att förstärka den proaktiva tillsynen

Advokatsamfundets styrelse har den 13 november 2009 beslutat att inom ramen för befintliga tillsynsbestämmelser införa [en mer proaktiv tillsyn över advokater och advokatbyråer i vissa fall](#). Advokatsamfundet har vidare, sedan början av 2016, bedrivit ett systematiskt proaktivt tillsynsarbete över advokater och advokatbyråer i syfte att säkerställa regelefterlevnad avseende såväl lag som advokatetiska regler. Information om det effektiviserade tillsynsarbetet har lämnats i cirkulär [nr 26/2009](#) och [nr 28/2015](#).

Utredningsuppdraget

För att Advokatsamfundet ska kunna säkerställa en etisk och professionellt hög kvalitet och kompetens inom advokatycket så effektivt som möjligt, finns anledning att utreda ytterligare förstärkning av tillsynen över advokater och advokatbyråer i förebyggande och framåtsiktande syfte. Detta för att även på längre sikt kunna säkerställa advokatväsendets oberoende och självreglering samt för att vidmakthålla det stora förtroendet för yrkestiteln advokat.

Tillsynskommitténs uppdrag är att göra en översyn över om och hur Advokatsamfundets proaktiva tillsynsarbete kan förbättras och effektiviseras för att öka advokaternas regelefterlevnad, såväl i fråga om advokatetik som gällande lag.

Tillsynskommittén bör utifrån ovan särskilt adressera följande frågeställningar.

- Behovet av att revidera eller komplettera befintlig granskningsrapport inom ramen för den rådande proaktiva tillsynen (särskilt såvitt avser försvarsadvokater).

- Behovet och lämpligheten av att utvidga möjligheten att utföra tillsyn på advokatbyråer, såväl efter överenskommelse med den aktuella advokaten/byrån, som oanmälda byråbesök.¹
- Behovet av att revidera dagens bokföringsgranskningar.
- Behovet och möjligheten av att införa en advokatetisk begränsning mot att som advokat ta uppdrag i stora och komplicerade försvararuppdrag, utan erforderlig erfarenhet och kompetens för denna typ av mål, samt hur en sådan begränsning i så fall skulle kunna införas med beaktande av det fria advokatvalet.
- Behovet av att förstärka principalansvaret och, om lämpligt, även advokatetiskt begränsa antalet biträdande jurister som en advokat får ha principalansvar för.²
- Behovet och lämpligheten av att kunna begränsa möjligheten för uteslutna advokater att verka som biträdande jurist på advokatbyrå.
- Behovet av att förstärka tillsynen över advokaters angivna meritmarkeringar i Advokatsamfundets [uppdragslistor för domstolsförordnanden](#).
- Behovet av och lämpligt tillvägagångssätt för att kontrollera advokatbyråers filial- och mottagningskontor i syfte att säkerställa erforderlig organisation av advokatrörelsen (enligt VRGA 7) samt – i fråga om mottagningskontor – vilka krav som bör uppställas för att få registrera sådana kontor i Advokatsamfundets matrikel (krav på kontorsorganisation, begränsningar av tillåtet antal sådana kontor, m.m.).³
- Hur skulle Advokatsamfundet på ett bättre och mer effektivt sätt kunna kontrollera advokaters ersättningsyrkanden för uppdrag som rättsligt biträde, i syfte att motverka oriktigheter och feldebiteringar i kostnadsräkningar (jfr. [Riksrevisionens](#), [Domstolsverkets](#) samt [Justitiekanslerns](#) rapporter), liksom felaktig användning av substitution.
- Behovet och lämpligheten av att införa obligatoriska kurser rörande advokatetik inom ramen för den professionella vidareutbildningen för advokater, liksom inom vilka områden detta i så fall lämpligen skulle kunna aktualiseras.

Det står kommittén fritt att även ta upp andra frågor som den finner nödvändiga, inom ramen för uppdraget att förbättra och effektivisera Advokatsamfundets tillsyn över advokatväsendet.

Vid utförande av uppdraget ska kommittén i erforderliga delar analysera aktuella förhållanden i övriga nordiska länder och relevanta EU-medlemsstater. Kommittén ska även beakta det arbete som pågår i Advokatsamfundets referensgrupp för brottmålsfrågor.

/Beslutad av styrelsen den 8 december 2022.

¹ Jfr. dagens möjlighet att göra oanmälda platsbesök hos advokat eller advokatbolag i fråga om advokatbyråns efterlevnad av penningtvättslagen (7 a kap. 4 § PTL).

² Jfr. begränsningar i de nordiska länderna.

³ Detta bl.a. eftersom mottagningskontor ofta används för att få förordnanden vid de tings- och förvaltningsrätter som uppställer geografiska krav för att få förordnanden.